

Reviczky Gyula

APAI ÖRÖKSÉG

Kisregény

AMTAK Bt, 2025

Cop. AMTAK Bt, 2025

Felelős szerkesztő: Varsányi József

Kiadó: AMTAK Bt, 2040 Budaörs, Semmelweis u. 6/B.

06 20 218 6762 amtakbt@gmail.com

www.amtak.hu

Látogasson el webáruházunkba, és böngésszen!

ISBN 978-615-6907-65-3

Készült: AMTAK Bt, Budaörs

Az Olvasóhoz

Midőn ez új kiadásban bocsátom az *Apai örökség* című elbeszélést a közönség elé, nem akarom elhallgatni, hogy néhány jelentősebb módosítást tettem rajta. Nevezetesen kihagytam a hős kamaszkori szerelmeinek aprólékos leírását, továbbá megszíveltem egyik bírálóm (Milkó Izidor) amaz észrevételét, hogy Fejérházy anyjáról is jó volna valamit tudni. Bár most is csak futólagosan, néhány vonásban mégis megrajzoltam úgy-ahogy emlékét. A fő módosítás azonban az, hogy a minden tettől irtózó Fejérházy Tibort nem hagytam meg öngyilkosnak, hanem az olvasóra bízom annak az elképzelését, meddig fog a lejtőn lefelé gurulni, s lesz-e képes valamikor megállni.

A fő kifogásról, hogy a hős nem rokonszenves, nem bírtam tenni. Inkább a tárgyilagosság lebegvén szemeim előtt, be akartam mutatni egy semmi tethez erővel nem bíró, a munkától elszoktatott, tétlenül szemlélődő jellemet, anélkül, hogy idegen vonások becsempészése, nem az adott tényezőkből folyó helyzetek teremtése által pszichológiátlan szánalmat ébresszek iránta.

Így kérem Fejérházy Tibort értelmezni. Nem kér ő részvétet, csak igazságot - s azt kap is.

Budapest, 1886. július 22.

Reviczky Gyula

Még csak hamvazószerdát mutat a naptár, de máris valóságos tavaszi nap ragyog be kis- és nagyvámosi Fejérházy Tibor ablakán, ott játszva sugaraival a veres paplanon, mely az alatta nyugvót álláig takarja, a kanapén sötétlő nadrágon és a kék pántlikás legyezőn, mely az ágy fejénél levő széken hever. A tegnapi táncmulatságon, mellyel Borsodyék a farsangtól elbúcsúztak, a tüzes szemű házikisasszonykától hozta haza Tibor ezt a legyezőt, azt állítván, hogy a pántlikát, mely az egyes küllőket összefogta, véletlenségből elszakítván, most kötelessége újat fűzni a legyezőbe. Majd ha meglesz, bátorságot vesz magának, hogy személyesen átadja.

Nem is véletlenségből szakította szét azt a pántlikát, hanem ürügyet keresett, hogy mielőbb találkozassék újra a kis Jennyvel, aki bizony egy kicsit elforgatta az eszét. Csak úgy hajnal körül vetődött haza, de ekkor se tudott sokáig elaludni. Izgatott volt, és Jennyre gondolt, s talán most is róla álmodik, ha egy, a táncban kimerült, fáradt ifjúnak egyáltalán lehetnek álmai. A postás is hozott neki ma már levelet; akkor egy percre föl is ébredt, és álmosan megnézte a boríték írását, de látván, hogy mostohaanyjáé, egykedvűen dobta vissza az asztalra, befordult a fal felé, és tovább aludt. Elég ideje lesz még megtudni, mi van abban a levélben.

A téli nap csak tovább ragyogott. Befutotta az alvó ficsúr haját, képét; ott táncolt azon a levélen is, édeskeveset

törődve tartalmával, mely (az ortográfiai hibákat kiigazítva) röviden így hangzott: "Édes Tibor, tudatom veled a szomorú hírt, hogy atyád ma hajnalban meghalt. Légy erős, és bízzál Istenben. Anyád, *Fejérházy Vilma*. Budapest, 1869. farsang utólján. U. i. Akiknél most tartózkodol, igen jó emberek; kérj tőlük utiköltséget."

Bármennyire lakonikus volt e levél, tartalmazott fölösleges dolgot is, tudniillik ama figyelmeztetést, hogy legyen erős Tibor. Erősebb már nem is lehetett volna, mint aminőnek mutatkozott, mikor úgy délfelé föltápászkodván, ásítva felbontotta és elolvasta a mostohaanya Jób-hírét. Szó nélkül visszadobta az asztalra, és lassan öltözködni kezdett. Hogy mit érzett? Fájdalmat? Nem mondhatni. Meglepetést? Azt se. (Atyja már két év óta volt nagybeteg.) Se nem búsult, se nem gondolkozott az eseten.

A múlt éji mulatságon valamivel többet ivott, sokat táncolt, meg aztán ki sem aludta magát kellően: lehet, hogy ettől volt oly kábult és gyenge. Úgy érezte magát, mint aki nagy tivornya után magát ki nem aludva, fűtött szobába lép. Feje nehezebb, eszmélete homályosabb, akarata gyöngébb. Bágyadtan lép, halkabban beszél; fülei a hallásra, idegei az érzésre tompábbak, és hajlandó hallucinációkra.

Egyet azonban ebben a ködös, mámoros állapotban is megsúgott Tibornak az ösztön: hogy az a levél gyászhirt tartalmaz, és hogy neki most, akarja, nem akarja, szomorúnak kell lennie. De hát hogyan kezdje? Rohanjon be a levéllel nagybátyjához? Sírjon és jajgasson? Ennyi

álcáskodásra még nagyon fiatal. Nincs is erre szükség, mert hiszen a csendes, úgynevezett megkövült, nióbei fájdalom még nagyobb hatású. Hangosabb lépések által jelezte, hogy már ébren van, és fölkel, aztán öltözetlenül, hálóingesen leült ágya szélére, kezébe vette a felbontott levelet, és mozdulatlanul, meredten bámult maga elé.

Az ifjú jól számított: nem sokáig kellett ebben az állapotban maradnia. Nagybátyja, Sármezey Andor alig hallotta meg Tibor lépteit, benyitott hozzá, őt kivallatandó, ki tetszett neki Borsodyék mulatságán legjobban. Tibor nem is viszonzta jóreggeltjét, csak folyvást a levelet nézte, bambán és érzéketlenül.

- Tán bizony még most is alszol?

Semmi válasz.

- Nini, hát ez a legyező micsodát jelent? Valami emlék, hé?

Semmi válasz.

- Nézze meg az ember! Szeretném tudni, mi van abban a levélben, hogy így elszontyolodtál.

Tibor csak ezt várta. Nagyot sóhajtott, vagy kétszer a fogai közt mormogta: Borzasztó - aztán odanyújtotta az írást nagybátyjának.

- Olvasd!

- Valami hitelező zaklatása?

De alig pillantott Sármezey a levélbe, megbánta a tréfálkozást, és szánó tekintettel adta vissza a levelet.

- Szegény Béla bácsi! Ez igazán lesújtó hír! De hát nem értesített senki, hogy nagyon rosszul van?

Tibor elbiggyesztette az ajkát, mintha sírni akarna. (Kitűnően sikerült neki.)

- Sőt épp legutóbb azt írta Vilma, hogy most sokkal jobban van, és ha így halad, tavaszra fölkelhet és kikocsizhatik.

- Megfoghatatlan! Hiszen igaz, hogy már régóta nyomta az ágyat; de így egyszerre, rögtön!

- És mostohám azt se tartotta szükségesnek, hogy táviratilag értesítsen.

Mialatt Tibor tovább öltözködött, Sármezey folytatta a haláleset gyászos és érthetetlen voltának hangsúlyozását. (A szegény Béla bácsi néhány ezer forintjával tartozott neki.) Aztán bement, hogy nejjének is elmondja a hamvazószerdához illő hírt, és Tibor kénytelen volt végighallgatni, megtoldani Flóra néni sajnálkozó kitöréseit is.

Alig várta, hogy már a vasúti kocsiban egyedül lehessen, és ledobhassa magáról azt az álcát, amelyet mint nem őszinte érzést erőszakolt még közvetlen és ifjú lényére.

Reggeli után félrehívta őt Andor, és egypár ötös bankót nyomott a markába. Gyöngye pirosság szökött Tibor arcába, és a pénzt azzal a megjegyzéssel adta vissza, hogy nincs rá szüksége. Nagybátyja azonban biztatta, hogy ne szemérmeskedjék; tudja ő, amit tud. Hiszen tegnap kesztyűt se tudott magának venni.

- De az éjjel kártyáztam és nyertem.

Andor ezt ugyan el nem hitte, Tibor azonban oly makacsul vonakodott a pénzt elfogadni, hogy elvégre is nem tehetett mást: visszatette tárcájába; de ekkor is megjegyezte:

- Ha esetleg mégis kellene, tudod, hogy rendelkezésedre állok. Mikor utazol? A reggeli vonatról már lekéstél, de a gyorsvonattal még indulhatsz.

- Azon megyek.

- Pakkot ne sokat vigy magaddal. Remélem, a temetés után visszajössz?

- Ha szívesen látsz, egypár napra, míg valami után látok.

- Akár egypár hónapra is, tudod, hogy úgy tekintünk, mintha családunkhoz tartoznál. Igazság, fekete öltözetemet magaddal viheted.

- Sose bántsál. Majd csak kerítek Budapesten is.

Tibor e párbeszéd alatt folyvást hátat fordított nagybátyjának, s idegesen tépdeste mandzsettáit. Röstellte

a dolgot szörnyen, és alig várta, hogy végre kijusson a szabad levegőre.

Volt még egy órája és két gyűrűje. Ezeket sietett elzálogosítani, hogy legyen min Budapestre utaznia. Visszatérve, egy kis kézitáskát kért Andortól, és abba hamarosan belehányta cókmókját.

Sármezey észrevette, hogy Tibor óra és gyűrűk nélkül jött vissza a városból, de nem szólt neki semmit. Ha így találja jobbnak - gondolta magában -, az ő dolga, valamint az is, hogy kézitáskáját semmi áron sem engedte cseléddel kivitetni a vasútra.

Ki látta, szólt, ily csöpp táska miatt egy embert mozgósítani. (Pedig kimenet mindig a csendesebb utcákat kereste, és félénken tekingetett maga körül, nem találkozik-e valamelyik ismerőisével.)

Még azt is kikérte magának, hogy Sármezey kikísérje; egyedül akart kigyalogni.

- Hát iszen, ha egyedül akarsz menni, azt se bánom. Isten veled!

- Nyugodj meg a sorsban - tette hozzá Flóra. És mikor Tibor betette maga után az ajtót, és kilépett az udvarra, férj és feleség összenéztek, és egyszerre sóhajtották utána:

- Szegény Tibor, mi lesz vele!

Ha valaki meglesi őt ebben a hangulatában, bizonyára azzal vádolta volna, hogy cinikus és szívtelen. Pedig csak fiatal. Abban a korban járt, amelyről azt mondják, hogy kegyelet híján való. Boldogult atyjának, kis- és nagyvámosi Fejérházy Bélának egyéb jót nem köszönhetett, csak az életét. (Ha ugyan volt rá oka, hogy ezt jónak nevezze.) Csakis ezt. De annál több mást.

Alig tanulta meg anyja nevét kimondani, már el is vesztette. Halványan emlékezett rá, mint egy szenvedő, türelmes, szelíd asszonyra, s csak egy alakban látta maga előtt: amint mellére kulcsolt kezekkel, hófehér arccal, hófehér ruhában, hollófekete, dús hajjal a ravatalon feküdt, s ő ott térdelt, és zokogott keservesen. Atyja sohasem emlegette első nejét, s Tibor Flóra nénitől csak annyit tudott meg róla, hogy ama nők közé tartozott, akik sohasem panaszkodnak, szeretnek és hallgatnak, mindent megbocsátanak, és mindenről le tudnak mondani. Ifjan és hirtelen halt meg. Férje kedvéért kora tavasszal félfödeles hintóban ötmérföldnyi utat tett, hogy egy bálban vegyen részt. Meghült és meghalt. Flóra néni, valahányszor emlegette, sóhajtott és könnyezett. Nem szeretett róla sokáig beszélni.

Atyja képe se lebegett Tibor előtt mint jó ismerőse; csak annyira emlékezett, hogy sok vadászkutya volt. Tizenhárom éves korában találkozott vele anyja halála óta először. Igazi gyermekéveit hol Árva, hol Pozsony, hol Trencsén megyei rokonainál töltötte. Nőtt, mint a burján; apai, anyai szeretet nem gondozta, a családi tűzhely melege nem tette neki a világot otthonossá. Olyan volt, mint a bitanglásra hagyott vad csikó: akkor érezte magát

legjobban, ha a hegyeken és erdőkön bogarakat gyűjtve, egyedül kóborolhatott; elvadult, és húzódott az emberektől. Atyja ezalatt, mint legjobb korban levő özvegy, vadászott, fürdőzött, lovagolt és udvarolt. Hét-nyolc éven át egyetlenegyszer se látogatta meg fiát, s egyetlenegyszer emlékezett meg róla, sarkantyús csizmát, lilaszín magyar nadrágot s cifra hímzett szűrt küldvén neki. Ezt leszámítva, csak a kosztpénzt szokta volt időközönként elküldeni a rokonnak, akinek a nyakán Tibor éppen akkor volt. - Sármezeyék kosztpénzt sem igen kaptak, s Andor a puszta jóreménység fejében meg lágyszívűségből hitelbe vállalta el Tibor további kiképzését; nemegyszer könyveit is ő vette, tandíját is a maga pénzéből fizette.

Tibor akkor tízéves volt, és már a gimnáziumba járt. Ha apát-anyát lehet pótolni, a Pozsonyban lakó Sármezey család volt az, ahol Tibor feltalálta pótszülei házát. Csakhogy lehet-e?... Annak bizonyára nem, akit egy szerető anya meleg védszárnyai takargattak a világ érintésének hidege elől; annak sem, aki az apai szelíd komolyságban, jóságos szigorban tanulta megismerni az egyetlen igaz és állandó barátot, akire minden körülmények közt, sugaras és felhős napokban, örömben és fájdalomban egyaránt bizton számíthat... Tibor sem ezeket a meleg védszárnyakat, sem ezt a jó barátot nem ismerte. Mit tudta ő, hogy lehet valakit jobban is szeretni, mint ahogy őt szereti Flóra néni; hogy lehet őszintébb - bár néha szigorúbb - barátunk is, mint Andor bácsi. Az ismeretlen után nem vágyódunk; amink nem volt, annak elvesztését se sirathatjuk. Tibor nem ismerte, mi a szülői ház; nem voltak szülei, tehát nem is érezte magát árvának.

Minden gyermek sorsát ilyennek hitte. Ha elszakadt csizmáját megfejtetik, ha reggel megkapja pohár tejét, uzsonnára vajás kenyerét, elmehet labdázni, fürödni; hát mi más kell még az élethez. Majd megtanulod, kis- és nagyvamosi Fejérházy Tibor! Eddig csak úgy hallomásból tudtad, mi az a papa és mama: majd megtudod tapasztalásból is.

Egy szép szeptemberi napon Sármezey Andor azzal a hírrel lepte meg Tibort, hogy a jövő héten leviszi Budapestre atyjához, aki most anyát új szerzett neki. Ezt akkor nagyobb megdöbbenéssel fogadta Tibor, mint hat évvel később atya halálának a hírét. Megijedt, mint a szegény bűnös, akit bírása elé visznek. Nem is tudta másképpen elképzelni atyját, mint zord és szigorú bírónak. Magában véve annak a körülménynek is bizonyos retteget kellett benne támasztania, hogy sohse látta (legalább nem emlékezett, hogy látta volna) azt a férfiút, akit atyjának volt kénytelen szólítani. Legfeljebb rokonaitól hallotta évenként egyszer-kétszer, hogy Béla bácsi tudakozódott náluk, hogyan viseli magát, és azt izente neki, hogy jól tanuljon, mert különben suszterinasnak adja. Azonkívül egyszer elküldette magának Flóra néni által fia mértékét; leendő mamája volt rá kíváncsi. Hogyan fog ő most ezzel a szigorú idegen emberrel találkozni! Hiszen tanulni jól tanult; mint a tüzes ló, ostor nélkül is sebesen járt, tudván, hogy különben veréssel hajtának, de másképp vásott, szilaj, zabolátlan fickó volt. Persze, most vége lesz a kószálásnak, pajtáskodásoknak; ezt nagybátyja is előre megmondta neki. Elfogulva nézte, hogy foldozzák fehérneműjét, tisztítják és javítgatják ruháit. Elvitték a borbélyhoz is, s

ami iránt nagy ellenszenvet táplált, kénytelen volt megnyíratkozni. Flóra néni csodálkozva tapasztalta, hogy Tibor napról napra csendesebb, elvonultabb, maznább lesz. Bántotta, aggasztotta az a bizonytalan érzés, hogy most idegen emberek közé kerül, ahol bizonyosan nem lesz olyan jó dolga, mint Andor bácsiéknál. Ez az aggodalom kóválygott fejében az elutazás napjára virradó egész éjjel; félelmes bizonytalanság nehezedett, mint sűrű köd, mellére, s nem bírta elaludni. Mikor reggel fölkel, úgy érezte magát, mint akit a siralomházból a vesztőhelyre visznek. Szelíd és szófogadó volt, gépiesen megtett mindent, akármit mondtak neki, s mikor málháját kitették a folyosóra, hogy onnan a kocsira rakják, beszaladt Flóra nénihez, ruhájába csimpajkodott, s mint mikor először vitték az iskolába, elkezdett hangosan és keservesen sírni. Fuldokolva kiabálta, hogy ő innen nem megy el; inkább megjavul, ha rossz volt, csak hagyják itten, s ne vigyék idegenek közé, akiket nem ismer. Sármezeyné csak nagy nehezen bírta a fejébe verni, hogy hiszen nem idegenek közé megy, hanem atyjához. Eddig csak azért volt náluk, mert édesanyja meghalt; de mostan kapott új mamát, aki bizonyára szeretni fogja. Hát ne féljen, és ne maználkodjék, nem olyan kis gyerek ő már.

Tibor félénken nézett föl nagynénje szeméi közé, s azt mondta:

- Csak legalább Flóra néni is jönné!

- Majd meg foglak látogatni. Vakációra pedig te jössz el hozzánk.